

Personen- en familierecht

TEKST & COMMENTAAR

De tekst van Boek 1 van het BW, verwante regelgeving en IPR voorzien van commentaar

Onder redactie van:

M.J.C. Koens

voormalig vice-president gerechtshof te 's-Hertogenbosch

A.P.M.J. Vonken

voormalig universitair hoofddocent bij de vaksectie internationaal privaatrecht Radboud Universiteit, Nijmegen

Elfde druk

 Wolters Kluwer

Deventer 2020

WOORD VOORAF

Bij de elfde druk

Het Burgerlijk Wetboek is er niet alleen voor de generalist, maar bepaald ook voor de specialist. Op verzoek van vele gebruikers van Tekst & Commentaar Burgerlijk Wetboek zijn daarom voor de specialist op specifieke terreinen binnen het BW ook thematische delen verschenen, waaronder dit deel over het Personen- en familierecht. In het BW-deel vindt de generalist het volledige Burgerlijk Wetboek, voorzien van commentaar. Dit thematische deel bevat voor de specialist Boek 1 BW Personen- en familierecht, op ruime schaal aangevuld met aanverwante wet- en regelgeving en waar nodig voorzien van commentaar.

In deze elfde druk van Tekst & Commentaar Personen- en familierecht is behalve de belangrijkste rechtspraak dit keer wederom nieuwe wet- en regelgeving van commentaar voorzien. In Boek 1 BW betreft het onder meer nieuwe wetgeving inzake de duur van de partneralimentatie (Wet herziening partneralimentatie van 18 juli 2019, *Stb.* 2019, 283; in werking getreden op 1 januari 2020). Daarnaast zijn met een artikelsgewijs commentaar als bijlagen opgenomen: de nieuwe wetten Verplichte GGZ en Zorg en dwang (ter vervanging van de Wet Bopz) die op 1 januari 2020 in werking zijn getreden. Tevens zijn er wijzigingen in de Jeugdwet besproken en in de Wet geneeskundige behandelingsovereenkomst van commentaar voorzien. Nieuw is ook de Paspoortwet met een artikelsgewijs commentaar bij de wetgeving over de reisdocumenten van (onder toezicht gestelde) minderjarigen en onder curatele gestelde personen.

Voorts wordt in dit thematische deel ruime aandacht besteed aan belangrijke internationaal privaatrechtelijke regelingen op het terrein van het personen- en familierecht. Deze IPR-regelingen, die voor de praktijkjurist steeds belangrijker worden, zijn op een aantal punten geactualiseerd. In deze elfde druk komt onder meer uitvoerig aan de orde een aantal Algemene Bepalingen van IPR, die zijn neergelegd in Titel 1 (de art. 10:1-17 BW) van het op 1 januari 2012 in werking getreden Boek 10 BW. Voorts worden behandeld de overige onderwerpen van internationaal personen- en familierecht, die zijn vervat in de Titels 2-7 van Boek 10 BW. Ook wordt besproken een aantal niet in Boek 10 BW neergelegde onderwerpen van internationaal personen- en familierecht, die zijn geregeld in EU-verordeningen en Haagse verdragen. Vermeld wordt hier de Verordening (EG) nr. 2201/2003 betreffende de bevoegdheid van de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken en inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid (Verordening Brussel II-bis) en de Verordening (EG) nr. 4/2009 betreffende de bevoegdheid, het toepasselijke recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen en de samenwerking op het gebied van onderhoudsverplichtingen van 2008. Voorts worden (onder meer) behandeld het Haagse Huwelijksvermogensverdrag van 1978, het Haagse Verdrag inzake de internationale

inning van levensonderhoud voor kinderen en andere familieleden van 2007 en het Haagse Protocol inzake het recht dat van toepassing is op onderhoudsverplichtingen van 2007. Daarnaast wordt uitvoerig aandacht besteed aan het Haagse Kinderbeschermingsverdrag van 1996 en het Haagse Volwassenenbeschermingsverdrag van 2000, dat voor Nederland weliswaar nog niet in werking is getreden, maar waarvan de beginselen, die aan de bepalingen van dit verdrag ten grondslag liggen, door de Nederlandse rechtstoepasser anticiperend kunnen worden toegepast. In deze elfde druk zijn verder opgenomen, en van commentaar voorzien, de Verordening (EU) 2016/1103 tot uitvoering van de nauwere samenwerking op het gebied van de bevoegdheid, het toepasselijke recht en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen op het gebied van huwelijksvermogensstelsels en de Verordening (EU) 2016/1104 tot uitvoering van de nauwere samenwerking op het gebied van de bevoegdheid, het toepasselijke recht en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen op het gebied van de vermogensrechtelijke gevolgen van geregistreerde partnerschappen; beide (voornoemde) Verordeningen zijn van toepassing vanaf 29 januari 2019. Tenslotte worden artikelsgewijs besproken de Verordening (EU) nr. 606/2013 betreffende de wederzijdse erkenning van beschermingsmaatregelen in burgerlijke zaken en het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, dat sinds 2009 bindend is voor de instellingen van de EU en voor de lidstaten van de EU wanneer zij het EU-recht ten uitvoer brengen.

De vele wijzigingen in bestaande teksten en een gestaag groeiend aantal nieuwe regelgevingen hebben er in 2014 toe geleid dat de uitgave in één boek vanwege de omvang niet langer wenselijk was. Daarom is gekozen voor een verdeling over twee banden: een boek met het nationale personen- en familierecht (Boek 1 BW en aanverwante regelingen) en een boek waarin de regelingen van het internationale personen- en familierecht (IPR en mensenrechtenverdragen) en het nationaliteitsrecht zijn opgenomen.

De wettekst is bijgewerkt tot en met 1 augustus 2020. Hoewel aan deze uitgave grote zorg is besteed, kunnen bij het gebruik daarvan mogelijk fouten en/of tekortkomingen aan het licht komen. Redactie en uitgever stellen het zeer op prijs indien de gebruiker hen van gebleken onnauwkeurigheden op de hoogte brengt. Ook overigens houden zij zich aanbevolen voor suggesties die de bruikbaarheid van deze uitgave kunnen verhogen. U kunt schrijven naar de uitgever, Postbus 23, 7400 GA Deventer, of mailen naar TekstCommentaar@wolterskluwer.com.

Breda/Malden, juli 2020

M.J.C. Koens
A.P.M.J. Vonken

VERKORTE INHOUDSOPGAVE

(* met commentaar)

Eerste band - Burgerlijk Wetboek en aanverwante regelingen

Burgerlijk Wetboek Boek 1*	1
Bijlagen	937
NAAM, ADELDOM, BURGERLIJKE STAND	939
Besluit geslachtsnaamswijziging	941
Regelen betreffende verzoeken tot naamswijziging en tot naamsvaststelling	947
Wet op de adeldom*	949
Besluit burgerlijke stand 1994	955
Besluit aanwijzing deskundigen transgenders	979
Protocol deskundigen transgenders (artikel 28a van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek)	981
Regeling papier en schrijfmiddelen voor de burgerlijke stand 1994	985
Centraal kantmeldingenregister	987
Besluit bijzondere akten van de burgerlijke stand	989
Wet basisregistratie personen	995
Besluit basisregistratie personen	1041
HUWELIJK	1083
De wettelijke gemeenschap van goederen (huwelijken gesloten vóór 1 januari 2018)*	1085
Burgerlijk Wetboek Boek 3 Titel 7 Gemeenschap*	1117
Besluit Huwelijksgoederenregister 1969	1153
PENSIOENVEREVENING	1157
Wet verevening pensioenrechten bij scheiding*	1159
VOOGDIJ, BESCHERMING, HULPVERLENING	1225
Besluit gezagsregisters	1227
Handelingsprotocol gezag, contact/omgang en hulp na partnerdoding waarbij minderjarige kinderen zijn betrokken	1231
Besluit externe klachtencommissie raad voor de kinderbescherming	1237
Wet tijdelijk huisverbod	1245

Verkorte inhoudsopgave

Besluit tijdelijk huisverbod*	1269
Jeugdwet*	1275
Besluit Jeugdwet	1517
Regeling Jeugdwet	1543
Regeling justitiële keteninformatisering Jeugdwet	1585
Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen	1607
Reglement justitiële jeugdinrichtingen	1657
Wet op de jeugdverblijven*	1689
Besluit op de jeugdverblijven	1701
Besluit kwaliteitseisen curatoren, beschermingsbewindvoerders en mentoren	1705
Regeling beloning curatoren, bewindvoerders en mentoren	1715
Aanbevelingen curatele	1725
Aanbevelingen meerderjarigenbewind	1741
Aanbevelingen mentorschap	1761
Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg*	1771
Wet zorg en dwang psychogeriatrische en verstandelijk gehandicapte cliënten*	1995
Wet forensische zorg*	2165
Burgerlijk Wetboek Boek 7 Titel 7 (Relevante artikelen) (Overeenkomst inzake geneeskundige behandeling)*	2193
Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting*	2247
Besluit donorgegevens kunstmatige bevruchting	2275
Embryowet*	2277
FAMILIEPROCESRECHT	2313
Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Relevante artikelen)*	2315
Trefwoordenregister	Reg. - 1

Tweede band - IPR en Mensenrechten

NEDERLANDERSCHAP	2455
Rijkswet op het Nederlanderschap*	2457
Wijzigingsrijkswet Rijkswet op het Nederlanderschap (verkrijging, verlening en verlies van het Nederlanderschap)*	2533
Paspoortwet*	2537
Besluit bericht omtrent toelating	2575
Besluit naturalisatietoets	2577
Besluit verkrijging en verlies Nederlanderschap	2583
Besluit optie- en naturalisatiegelden 2002	2617
Regeling verkrijging en verlies Nederlanderschap	2623
Regeling naturalisatietoets Nederland	2631

Regeling naturalisatietoets Aruba 2011	2641
Besluit DNA-onderzoek vaderschap	2649
IPR PERSONEN- EN FAMILIERECHT	2651
BOEK 10 BW EN INTERNATIONALE REGELINGEN	2653
Burgerlijk Wetboek Boek 10 (Relevante artikelen)*, Inleidende opmerkingen Boek 10	2655
ALGEMENE BEPALINGEN	2661
Burgerlijk Wetboek Boek 10 (Relevante artikelen)*, Titel 1 en art. 10:1-10:17	2663
IPR NAAM	2727
Burgerlijk Wetboek Boek 10 (Relevante artikelen)*, Inleidende opmerkingen Titel 2 en art. 10:18-10:26	2729
Overeenkomst inzake veranderingen van geslachtsnamen en voornamen*	2747
Overeenkomst betreffende de afgifte van een verklaring van verscheidenheid van familienamen*	2753
Overeenkomst inzake het recht dat van toepassing is op geslachtsnamen en voornamen	2763
HET HUWELIJK	2767
Burgerlijk Wetboek Boek 10 (Relevante artikelen)*, Inleidende opmerkingen Titel 3 Afdeling 1 en art. 10:27-10:34	2769
Verdrag inzake de voltrekking en de erkenning van de geldigheid van huwelijken	2789
Burgerlijk Wetboek Boek 10 (Relevante artikelen)*, Inleidende opmerkingen Titel 3 Afdeling 2 en art. 10:34a-10:41	2797
Burgerlijk Wetboek Boek 10 (Relevante artikelen)*, Inleidende opmerkingen Titel 3 Afdeling 3 en art. 10:42	2809
Verdrag inzake het recht dat van toepassing is op het huwelijksvermogensregime	2815
Burgerlijk Wetboek Boek 10 (Relevante artikelen)*, art. 10:43-10:53	2843
Verdrag betreffende de wetsconflicten met betrekking tot de gevolgen van het huwelijk ten opzichte van de rechten en verplichtingen der echtgenooten in hunne persoonlijke betrekkingen en ten opzichte van hunne goederen*	2857
Verordening (EU) 2016/1103 tot uitvoering van de nauwere samenwerking op het gebied van de bevoegdheid, het toepasselijke recht en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen op het gebied van huwelijksvermogensstelsels (Verordening huwelijksvermogensstelsels)*	2863
Uitvoeringswet Verordening huwelijksvermogensstelsels en Verordening vermogensrechtelijke gevolgen geregistreerde partnerschappen*	2913

ONTBINDING VAN HET HUWELIJK	2919
Burgerlijk Wetboek Boek 10 (Relevante artikelen)*, Inleidende opmerkingen Titel 3 Afdeling 4	2921
Verordening (EG) Nr. 2201/2003 betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken en inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid, en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1347/2000 (Verordening Brussel II-bis)*	2925
Burgerlijk Wetboek Boek 10 (Relevante artikelen)*, art. 10:54-10:59	3031
HET GEREGISTREERD PARTNERSCHAP	3045
Burgerlijk Wetboek Boek 10 (Relevante artikelen)*, Inleidende opmerkingen Titel 4 en art. 10:60-10:91	3047
Verordening (EU) 2016/1104 tot uitvoering van de nauwere samenwerking op het gebied van de bevoegdheid, het toepasselijke recht en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen op het gebied van de vermogensrechtelijke gevolgen van geregistreerde partnerschappen (Verordening geregistreerde partnerschappen)*	3067
AFSTAMMING	3115
Burgerlijk Wetboek Boek 10 (Relevante artikelen)*, Inleidende opmerkingen Titel 5 en art. 10:92-10:102	3117
Overeenkomst inzake wettiging door huwelijk*	3153
ADOPTIE	3165
Burgerlijk Wetboek Boek 10 (Relevante artikelen)*, Titel 6, art. 10:103-10:112	3167
Verdrag inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van de interlandelijke adoptie*	3179
Uitvoeringswet Verdrag inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van de interlandelijke adoptie	3215
Wet opneming buitenlandse kinderen ter adoptie*	3221
Besluit opneming buitenlandse kinderen ter adoptie*	3265
Besluit inzake het onderzoek naar buitenlandse contacten van aspirant-adoptiefouders*	3275
Richtlijnen opneming buitenlandse kinderen ter adoptie 2000*	3279
Besluit klachtencommissie vergunninghouders interlandelijke adoptie*	3285

OUDERLIJKE VERANTWOORDELIJKHEID EN BESCHERMING VAN KINDEREN	3289
Burgerlijk Wetboek Boek 10 (Relevante artikelen)*, Titel 7 Afdeling 1 en art. 10:113	3291
Verdrag inzake de bevoegdheid, het toepasselijke recht, de erkenning, de tenuitvoerlegging en de samenwerking op het gebied van ouderlijke verantwoordelijkheid en maatregelen ter bescherming van kinderen (Haags kinderbeschermingsverdrag 1996)*	3295
Uitvoeringswet internationale kinderbescherming*	3369
INTERNATIONALE ONTVOERING VAN KINDEREN	3401
Burgerlijk Wetboek Boek 10 (Relevante artikelen)*, Inleidende opmerkingen Titel 7 Afdeling 2 en art. 10:114	3403
Verdrag betreffende de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen*	3407
Europees Verdrag betreffende de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen inzake het gezag over kinderen en betreffende het herstel van het gezag over kinderen*	3469
Uitvoeringswet internationale kinderontvoering*	3493
MEERDERJARIGHEID	3511
Burgerlijk Wetboek Boek 10 (Relevante artikelen)*, Inleidende opmerkingen Titel 7 Afdeling 3 (gereserveerd (voor art. 10:115))	3513
Verdrag inzake de internationale bescherming van volwassenen*	3517
Verordening (EU) nr. 606/2013 betreffende de wederzijdse erkenning van beschermingsmaatregelen in burgerlijke zaken*	3555
Uitvoeringswet verordening wederzijdse erkenning van beschermingsmaatregelen in burgerlijke zaken*	3589
LEVENSONDERHOUD	3599
Burgerlijk Wetboek Boek 10 (Relevante artikelen)*, Titel 7 Afdeling 4 en art. 10:116	3601
Verordening (EG) nr. 4/2009 betreffende de bevoegdheid, het toepasselijke recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen, en de samenwerking op het gebied van onderhoudsverplichtingen*	3603
Protocol inzake het recht dat van toepassing is op onderhoudsverplichtingen*	3727
Verdrag inzake de internationale inning van levensonderhoud voor kinderen en andere familieleden*	3753
Uitvoeringswet internationale inning levensonderhoud	3801

Verdrag inzake het verhaal in het buitenland van uitkeringen tot onderhoud*	3805
Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Verenigde Staten van Amerika inzake de geldendmaking van verplichtingen tot levensonderhoud*	3821
MENSENRECHTEN	3833
Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden*	3835
Handvest van de grondrechten van de Europese Unie*	3917
Verdrag inzake de rechten van het kind*	3935
Trefwoordenregister	Reg. - 1

Burgerlijk Wetboek Boek 1

BOEK 1
Personen- en familierecht

TITEL 1
Algemene bepalingen

[Inleidende opmerkingen]

Inhoud. Deze titel bevat enige regels met betrekking tot de persoonlijke vrijheid en rechtsbevoegdheid (art. 1:1), het begin van de rechtsbevoegdheid (art. 1:2) en de graad van bloed- en aanverwantschap (art. 1:3).

Artikel 1

- 1. Allen die zich in Nederland bevinden, zijn vrij en bevoegd tot het genot van de burgerlijke rechten.**
- 2. Persoonlijke dienstbaarheden, van welke aard of onder welke benaming ook, worden niet geduld.**

[28-05-1969, Stb. 257, i.w.tr. 01-01-1970/kamerstukken 3767]

[Persoonlijke vrijheid en rechtsbevoegdheid]

1. In Nederland (lid 1). Met 'Nederland' wordt in het Burgerlijk Wetboek het geografisch begrip bedoeld. Heeft de wet de rechtspersoon op het oog, dan wordt de term 'Staat' gebruikt. Zie bijvoorbeeld art. 2:1. **Nederlands (lucht-)vaartuig.** Het adagium 'schip is territoire' moet met de nodige voorzichtigheid worden gehanteerd. Hiermee is niet meer gezegd dan dat voor bepaalde in de Nederlandse wet omschreven rechtsgevolgen het grondgebied van Nederland en het Nederlandse schip gelijkgesteld mogen worden (MvA II, *Parl. Gesch.* 1, p. 12).

2. Persoonlijke dienstbaarheden (lid 2). Hiermee wordt bedoeld op toestanden die leiden tot het verlies van de rechtsbevoegdheid, zoals slavernij, lijfeigenschap en horigheid. De ondergeschiktheid als gevolg van een arbeidsovereenkomst is niet begrepen onder het verbod van persoonlijke dienstbaarheden. Ook verplichtingen die uit het publieke recht voortvloeien worden niet getroffen door art. 1:1 lid 2. Zie voor de vraag in hoeverre art. 45 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie zich verzet tegen het systeem van transfer-vergoedingen: HvJ EG 15 december 1995, NJ 1996/637.

Artikel 2

Het kind waarvan een vrouw zwanger is wordt als reeds geboren aangemerkt, zo dikwijls zijn belang dit vordert. Komt het dood ter wereld, dan wordt het geacht nooit te hebben bestaan.

[28-05-1969, Stb. 257, i.w.tr. 01-01-1970/kamerstukken 3767]

[Begin van rechtsbevoegdheid]

1. Algemeen. Dit artikel beschermt de belangen van reeds verwekte, maar nog niet geboren kinderen. Hiertoe wordt gebruikgemaakt van twee ficties. In de eerste plaats

wordt het ongeboren kind als reeds geboren aangemerkt. In de tweede plaats wordt het kind geacht nooit te hebben bestaan indien het dood ter wereld komt.

2. Het kind waarvan een vrouw zwanger is. Indien namens het kind een beroep wordt gedaan op dit artikel, moet vaststaan dat het reeds verwekt was toen het rechtsfeit waarop zijn aanspraak berust (het openvallen van een nalatenschap bijvoorbeeld) plaatsvond.

3. Het belang van het kind. Hierbij zal het vooral gaan om vermogensrechtelijke aanspraken, zoals erfgenaamschap en schadevergoeding wegens het derven van levensonderhoud indien het kind postuum wordt geboren en een derde aansprakelijk is voor de dood van de overleden ouder (art. 6:108 lid 1 onderdeel a BW). Een enkele maal werd ook een niet zuiver vermogensrechtelijk belang gehonoreerd, zoals het belang bij een voorspoedige geboorte (Rb. Haarlem (pres.) 14 oktober 1966, *NJ* 1967/266). Ook het medisch en opvoedkundig belang van het ongeboren kind kan op de voet van art. 1:2 BW meebrengen dat de voorlopige voogdij wordt toegewezen aan de Stichting Bureau Jeugdzorg (sinds de invoering van de Jeugdwet in 2015 heet Stichting Bureau Jeugdzorg Gecertificeerde Instelling) (Rb. Roermond 26 juni 2009, ECLI:NL:RBROE:2009:BJ0644). De Rb. Dordrecht oordeelde dat zelfstandige levensvatbaarheid van een foetus bepalend is voor de vraag of aan de ongeboren vrucht op enige wijze bescherming toekomt. Nu de moeder zeventien weken zwanger is, komt de ongeboren vrucht geen bescherming toe en kan een maatregel van voorlopige ondertoezichtstelling niet worden uitgesproken (Rb. Dordrecht 7 februari 2012, ECLI:NL:RBDOR:2012:BV6246). Zie ook Rb. Maastricht 13 april 2012, ECLI:NL:RBMAA:2012:BW5222: een ongeboren vrucht komt de bescherming van het Nederlandse recht toe vanaf het moment dat redelijkerwijs moet worden geoordeeld dat de ongeboren vrucht de overeenkomstig de laatste stand van de medische wetenschap te bepalen, levensvatbaarheidsgrens is gepasseerd. In het onderhavige geval verzet niets zich ertegen de ongeboren vrucht onder toezicht van de 'Stichting Bureau Jeugdzorg Limburg' te stellen. Ook in de zaak van Rb. Limburg 19 januari 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:2187, wordt de beschermwaardigheid op grond van art. 1:2 BW gelegd bij de levensvatbaarheidsgrens. In deze casus wordt de voorlopige ondertoezichtstelling over het ongeboren kind uitgesproken voor een periode van drie maanden en tevens wordt de uithuisplaatsing uitgesproken op het moment van de geboorte van het kind. De uitgebreide aandacht in de media voor de verantwoordelijkheid van de ouders voor de bescherming van de gezondheid van hun ongeboren kind, was voor de RSJ (Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming) aanleiding om nader te onderzoeken wat de rol van de overheid ten aanzien van het ongeboren kind is en in hoeverre deze verbeterd zou kunnen worden (RSJ, 'Prenatale kindbescherming en de rol van de overheid', juni 2015). Het onderzoek heeft geresulteerd in een advies aan de bewindspersonen van de twee betrokken Ministeries van VWS en van, toenmalige, VenJ. De RSJ adviseert, naast de uitbreiding en ontwikkeling van zorgprogramma's voor de aanstaande moeders, onder meer om de grens van 24 weken, als toets voor de beschermwaardigheid van het ongeboren kind, te laten vallen om daarmee ook ongeboren kinderen jonger dan 24 weken de noodzakelijke prenatale bescherming te kunnen geven. Ook stelt de RSJ voor om in een nieuw art. 1:255a BW een aparte rechtsgrond op te nemen voor een ondertoezichtstelling van een ongeboren kind. Tevens zouden de Gl's meer wettelijke bevoegdheden moeten krijgen bij de uitvoering van de ondertoezichtstelling indien sprake is van prenatale zorg. In een

brief van 30 november 2015 heeft de toenmalige Minister van VenJ, mede namens de Minister van VWS, in een reactie op het advies van de RSJ, ingestemd met de meeste aanbevelingen van de RSJ en benadrukt dat de levensvatbaarheidsgrens van 24 weken geen beperking mag betekenen voor het verlenen van zorg aan de moeders en de ongeboren kinderen. Daarnaast zal de Raad voor de Kinderbescherming het proces om tot begeleiding binnen een gedwongen kader te komen, al voor de grens van 24 weken kunnen inzetten. De rechter zal bepalen of ingrijpen noodzakelijk en proportioneel is. In het licht van voornoemde ontwikkelingen heeft de Rechtbank Zeeland-West-Brabant in 2017 het verzoek van de Raad voor de Kinderbescherming tot een voorlopige ondertoezichtstelling van de ongeboren vrucht van zestien weken afgewezen (Rb. Zeeland-West-Brabant 22 maart 2017 ECLI:NL:RBZWB:2017:2587). De kinderrechter weegt in haar uitspraak de noodzaak van gedwongen hulpverlening aan de ongeboren vrucht en daarmee aan de moeder af tegen het in de jurisprudentie gehanteerde uitgangspunt dat een ongeboren vrucht pas bescherming kan genieten vanaf de grens van levensvatbaarheid, omdat hij dan eerst drager van rechten zoals bescherming en goede zorg kan zijn. De kinderrechter is van oordeel dat er in dit geval geen sprake is van dringende redenen om af te wijken van de lijn in de jurisprudentie en de ongeboren vrucht nu al als geboren aan te merken en een voorlopige ondertoezichtstelling uit te spreken. De kinderrechter neemt hierbij in aanmerking dat de ouders behandeling, begeleiding en hulpverlening in een vrijwillig kader accepteren, dat zij bereikbaar zijn en dat zij zich inspannen om hun leven op orde te krijgen. Een vergelijkbare uitspraak deed de Rechtbank Limburg in 2018 (Rb. Limburg 6 februari 2018, ECLI:NL:RBLIM:2018:9472). Op basis van het beginsel van proportionaliteit en onder verwijzing naar art. 8 EVRM, art. 7 en 9 IVRK, oordeelt de Rechtbank Overijssel in 2016 dat gezagsbeëindiging niet aan de orde kan zijn, nu minder verstrekkende maatregelen voorhanden zijn en van een noodzaak tot een zwaardere maatregel niet is gebleken (Rb. Overijssel 14 april 2016, ECLI:NL:RBOVE:2016:1796).

Wet verplichte geestelijke gezondheid en Wet zorg en dwang. Met de invoering van de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (*Kamerstukken* 32399) en Wet zorg en dwang psychogeriatrische en verstandelijk gehandicapten cliënten (*Kamerstukken* 31996) per 1 januari 2020 zou ter bescherming van het ongeboren kind, de moeder mogelijk gedwongen kunnen worden opgenomen en behandeld. De Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg ziet op personen met psychiatrische problematiek terwijl de Wet zorg en dwang zich richt op personen met een verstandelijke beperking en met psychogeriatrische problematiek. In beide wetten ontbreken weliswaar expliciete waarborgen voor een ongeboren kind, maar het belang op een gezonde ontwikkeling van het ongeboren kind zou kunnen worden beschermd met een beroep op het criterium 'ernstig nadeel' dat onder art. 1:1 lid 2 van beide wetten wordt ingekleurd met onder meer een risico op '... levensgevaar, ernstig lichamelijk letsel, ernstige psychische, (...), immateriële (...), ernstige verwaarlozing (...), ernstig verstoorde ontwikkeling voor of van betrokkene of een ander' (cursief VS) op grond waarvan een zorgmachtiging (Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg) of een rechterlijke machtiging (Wet zorg en dwang) zal kunnen worden afgegeven. De Rechtbank Rotterdam benoemt de mogelijkheid van gedwongen opname op grond van de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg voor een moeder die zwanger is van een tweeling (Rb. Rotterdam 31 maart 2020, ECLI:NL:RBROT:2020:3521); de opname werd echter gevraagd op grond van art. 1:265b lid 1 BW (uithuisplaatsing van het kind) en niet op grond van de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg. In een andere uitspraak van de Rechtbank Rotterdam is weliswaar de zorgmachtiging op

basis van de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg voor de zwangere vrouw afgegeven, echter zonder expliciete verwijzing naar het ernstig nadeel van haar gedrag t.a.v. het ongeboren kind. Wel ter haar gedrag t.a.v. het kindje als belangrijke factor genoemd (Rb. Rotterdam 15 april 2020, ECLI:NL:RBROT:2020:3582). **Zorgplicht verloskundige.** In HR 18 maart 2005, ECLI:NL:HR:2005:AR5213, *NJ 2006/606 (Kelly)* gewaagt de Hoge Raad van een op de verloskundige rustende zorgplicht die meebrengt dat zij ook jegens het nog ongeborn kind ertoe is gehouden de vereiste prenatale diagnostiek te (doen) verrichten teneinde de vrouw in staat te stellen een goed geïnformeerde keuze te maken ten aanzien van de vraag of zij mede met het oog op de belangen van het kind voortzetting of afbreking van haar zwangerschap wenst. Meestal wordt aangenomen dat art. 1:2 BW geen deugdelijke grondslag biedt om namens het ongeboren kind een abortus provocatus in rechte te doen verbieden (*Asser/De Boer 1* 2010/26* met vermelding van afwijkende meningen). **Belangen van derden niet beschermd.** Een derde die belang heeft bij vervulling van de voorwaarde dat hij of een ander op zeker tijdstip een kind heeft, kan niet op grond van de omstandigheid dat op dat tijdstip het kind reeds was verwekt, zich beroepen op de vervulling van de voorwaarde. Zie echter ook Rb. Roermond 21 oktober 2009, ECLI:NL:RBROE:2009:BK2848: adoptie door de vrouwelijke partner van de moeder kan vóór de geboorte van het te adopteren kind worden verzocht en, gelet op art. 1:2 BW, na diens geboorte worden uitgesproken, ook als de verzoekster intussen zou zijn overleden.

4. Het kind komt dood ter wereld. Komt het kind dood ter wereld, dan wordt het geacht nooit te hebben bestaan. Voor de vraag of het kind levend, dan wel dood ter wereld is gekomen, wordt veelal beslissend geacht of het al dan niet heeft geademd. Hoe lang het kind heeft geleefd, doet voor de toepassing van art. 1:2 niet ter zake. *Asser/De Boer 1* 2010/23* wijst erop dat bij de verfijnder wordende methoden om ook zeer prematuur geboren in leven te houden, (zelfstandige) ademhaling in afnemende mate als criterium van 'leven' zal kunnen dienen. Het geval waarin een kind niet levend ter wereld komt, kan niet op één lijn worden gesteld met de situatie waarin iemand als gevolg van een fout van een ander overlijdt, zoals aan de orde was in HR 22 februari 2002, ECLI:NL:HR:2002:AD5356, *NJ 2002/240 (Taxibus)* (Rb. Maastricht 18 oktober 2006, ECLI:NL:RBMAA:2006:AZ0717). **Akte van de Burgerlijke Stand.** Als een kind dood wordt geboren, maakt de ambtenaar van de burgerlijke stand op grond van art. 1:19i een akte op die in het overlijdensregister wordt opgenomen. De levensvatbaarheidsgrens van 24 weken, die in de wet op de lijkbezorging wordt aangehouden voor de beslissing of een lijk begraven of gecremeerd dient te worden, geldt niet voor het opmaken van deze akte. Op 3 februari 2019 is in werking getreden de Wet van 19 december 2018 tot wijziging van de Wet basisregistratie personen in verband met het opnemen van gegevens over kinderen die op het moment van de geboorte niet meer in leven zijn of omtrent wie een Nederlandse akte is opgemaakt die vermeldt dat het kind op het ogenblik van de aangifte niet in leven is (*Stb.* 2019, 3). Deze wet houdt een aanpassing in van de Wet basisregistratie personen. Met een toevoeging aan artikel 2.7 van deze wet dat ook kinderen die levenloos ter wereld komen kunnen worden ingeschreven (lid 1 sub 2) en een nieuw artikel 2.8a is de wetgever tegemoet gekomen aan een dringende wens van ouders om hun kind als persoon te erkennen. Zie ook artikel 1:19i BW.

Artikel 3

1. De graad van bloedverwantschap wordt bepaald door het getal der geboorten, die de bloedverwantschap hebben veroorzaakt. Hierbij telt een erkenning, een gerechtelijke vaststelling van het ouderschap of een adoptie als een geboorte.

2. Door huwelijk of door geregistreerd partnerschap ontstaat tussen de ene echtgenoot dan wel de ene geregistreerde partner en een bloedverwant van de andere echtgenoot dan wel de andere geregistreerde partner aanverwantschap in dezelfde graad als er bloedverwantschap bestaat tussen de andere echtgenoot dan wel de andere geregistreerde partner en diens bloedverwant.

3. Door het eindigen van het huwelijk of geregistreerd partnerschap wordt de aanverwantschap niet opgeheven.

[27-11-2013, Stb. 486, i.w.tr. 01-04-2014/kamerstukken 33526]

[Graad van bloed- en aanverwantschap]

1. **Algemeen.** Dit artikel bepaalt hoe de graad van bloed- en aanverwantschap moet worden berekend.

2. **Graad van bloedverwantschap (lid 1 eerste zin).** Het aantal der geboorten, die de bloedverwantschap hebben veroorzaakt, bepaalt de graad van bloedverwantschap. Tussen ouders en kinderen bestaat dus bloedverwantschap in de eerste graad; tussen grootouders en kleinkinderen bloedverwantschap in de tweede graad. Voor het berekenen van de graad van bloedverwantschap in de zijlinie moet men eerst opklimmen tot de gemeenschappelijke stamvader (-moeder) en vervolgens neerdalen tot de verwant. Broers en zusters zijn derhalve bloedverwanten in de tweede graad; tussen ooms en tantes enerzijds en hun neven en nichten anderzijds bestaat bloedverwantschap in de derde graad. Neven en nichten zijn bloedverwanten in de vierde graad.

3. **Erkenning, gerechtelijke vaststelling van het ouderschap of adoptie (lid 1 tweede zin).** Voor het bestaan van bloedverwantschap in de zin van de wet is een biologische relatie niet vereist. Ook tussen de duomoeder en haar kind en adoptiefouders en hun geadopteerde kinderen bestaat bloedverwantschap. Erkenning, gerechtelijke vaststelling van het ouderschap en adoptie 'tellen' als een geboorte. In art. 1:435 lid 4 en 1:452 lid 4 BW zijn met broers en zusters ook bedoeld halfbroers of -zusters, evenals zij wier bloedverwantschap (mede) berust op het bepaalde in de tweede zin van art. 1:3 lid 1 BW (HR 17 december 2010, ECLI:NL:HR:2010:BO1801, NJ 2011/7).

4. **Graad van aanverwantschap (lid 2).** De graad van aanverwantschap is gelijk aan de graad van bloedverwantschap tussen de andere echtgenoot of geregistreerde partner en diens bloedverwant. Tussen de vrouw en de broer van haar man bestaat derhalve aanverwantschap in de tweede graad.

5. **Gevolgen van het eindigen van het huwelijk of geregistreerd partnerschap (lid 3).** Het antwoord op de vraag of aanverwantschap bestaat tussen de ene echtgenoot en bloedverwanten van de andere echtgenoot die na het eindigen van het huwelijk of geregistreerd partnerschap worden geboren, moet worden gezocht in de verkeersopvattingen en de redelijkheid (HR 20 februari 1957, NJ 1958/418).

TITEL 2

Het recht op de naam

[Inleidende opmerkingen]

1. Inhoud. Deze titel behelst het naamrecht. Art. 1:4-7 regelen de verwerving en verandering van verplichte namen, art. 1:8 en 1:9 het gebruik van de naam in het rechtsverkeer.

2. Strijd met art. 26 IVBPR; reactie wetgever. Het EHRM heeft uitgemaakt dat het niet in acht nemen van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen in het naamrecht een schending van het EVRM kan opleveren (EHRM 22 februari 1994, *NJ* 1996/12 (*Burghartz*) en EHRM 9 november 2010, 664/06, (*Rose en Rose/Zwitserland*)). Ook voornamen vallen onder het privé- en gezinsleven als bedoeld in art. 8 EVRM (EHRM 24 oktober 1996, *NJ* 1997/324 (*Guillot*)). Op 1 januari 1998 is het naamrecht herzien (wet van 10 april 1997, *Stb.* 161 en wet van 5 juli 1997, *Stb.* 324). Zie over de totstandkoming uitvoeriger: Asser/De Boer 1* 2010/41. Door de op 1 april 1998 in werking getreden wet van 24 december 1997, *Stb.* 772, betreffende de herziening van het afstammingsrecht en de regeling van adoptie, is de tekst van art. 1:5 opnieuw veranderd. In EHRM 27 april 2000, 42973/98, verkort in *NJB* 2000, p. 1337 e.v. (*Bijleveld/Nederland*) heeft het Europese Hof te Straatsburg geoordeeld dat het nieuwe namenrecht niet in strijd is met art. 14 jo. art. 8 EVRM. Art. 1:5 is nog weer veranderd bij de wetten van 13 december 2000 (*Stb.* 2001, 11) en 21 december 2000 (*Stb.* 2001, 10). Bij wet van 7 oktober 2008, *Stb.* 2008, 410, in werking getreden op 28 februari 2009, is art. 1:5 wederom gewijzigd. Bij die wetswijziging is de inhoud van art. 1:253sa lid 3 (oud) verplaatst naar art. 1:5 lid 2, 4, 5, 8. Laatstelijk is art. 1:5 aangepast in verband met de wijziging van de curatele, het beschermingsbewind en mentorschap (wet van 16 oktober 2013, *Stb.* 414, in werking getreden op 1 januari 2014; zie art. 1:5, aant. 9), de Wet lesbisch ouderschap van 25 november 2013, *Stb.* 480, in werking getreden op 1 april 2014 en de Wet evaluatie openstelling huwelijk van 27 november 2013, *Stb.* 486, in werking getreden op 1 april 2014 (zie art. 1:5, aant. 7).

3. Procesrecht. Het familieprocesrecht is met commentaar opgenomen in het onderdeel Bijlagen *T&C Personen- en familierecht*.

4. Internationaal privaatrecht. Kwesties van IPR betreffende de in deze titel te behandelen onderwerpen worden besproken in *T&C Personen- en familierecht* (IPR Naam).

Artikel 4

1. Een ieder heeft de voornamen die hem in zijn geboorteakte zijn gegeven.
2. De ambtenaar van de burgerlijke stand weigert in de geboorteakte voornamen op te nemen die ongepast zijn, of overeenstemmen met bestaande geslachtsnamen tenzij deze tevens gebruikelijke voornamen zijn.
3. Geeft de aangever geen voornamen op, of worden deze alle geweigerd zonder dat de aangever ze door een of meer andere vervangt, dan geeft de ambtenaar ambtshalve het kind een of meer voornamen, en vermeldt hij uitdrukkelijk in de akte dat die voornamen ambtshalve zijn gegeven.
4. Wijziging van de voornamen kan op verzoek van de betrokken persoon of zijn wettelijke vertegenwoordiger worden gelast door de rechtbank. De wijziging geschiedt

doordat van de beschikking een latere vermelding aan de akte van geboorte wordt toegevoegd, overeenkomstig artikel 20a, eerste lid. In geval van wijziging van de voornamen van een buiten Nederland geboren persoon geeft de rechtbank die de beschikking geeft, voor zoveel nodig ambtshalve hetzij een last tot inschrijving van de akte van geboorte dan wel van de akte of de uitspraak, bedoeld in artikel 25g, eerste lid, hetzij de in artikel 25c bedoelde beschikking.

[12-04-1995, Stb. 227, i.w.tr. 15-05-1995/kamerstukken 23855]

[Verkrijging en wijziging van voornamen]

1. Geboorteakte beslissend (lid 1). Voor de voornaam of voornamen is, anders dan voor de geslachtsnaam (art. 1:5), de geboorteakte beslissend. De keuze van de voornamen is vrij, behoudens de beperkingen van het tweede lid. **Kind komt levenloos ter wereld.** Als het kind levenloos ter wereld is gekomen of als een pasgeboren kind is overleden voordat aangifte van de geboorte is geschied, wordt een akte van geboorte (levenloos) opgemaakt, die wordt opgenomen in het overlijdensregister, zie art. 1:19i en art. 66 lid 2 Besluit burgerlijke stand 1994. Indien de ouders dit wensen, wordt op de akte een geslachtsnaam en voornamen van het kind vermeld. **Geen geboorteakte.** Heeft iemand geen geboorteakte, dan kan hij de Koning verzoeken voor hem een voornaam vast te stellen (art. 1:7 lid 2).

2. Weigering door de ambtenaar (lid 2). De keuze van de voornamen is vrij. Ook fantasienamen mogen vrijelijk worden gegeven (aldus De Groot, *GS Personen- en familierecht*, art. 4 Boek 1 BW, aant. 2). Alleen voornamen die ongepast zijn of die overeenstemmen met bestaande geslachtsnamen die niet tevens gebruikelijke voornamen zijn, moet de ambtenaar van de burgerlijke stand weigeren. **Ongepaste voornamen.** Men denke bij 'ongepast' niet alleen aan onwelgevoeglijke namen, maar ook aan 'geestige' namen, waarvan de drager in zijn leven alleen maar last kan ondervinden (*Asser/De Boer 1** 2010/37). Ongepast is ook, aldus dezelfde, een 'absurd groot' aantal namen. **Bestaande geslachtsnaam.** Met deze tweede uitzondering wordt onder meer voorkomen dat een kind een zogenaamde 'dubbele naam' krijgt. Een bestaande geslachtsnaam mag weer wél, als die naam tevens een gebruikelijke voornaam is, bijvoorbeeld Piet. Het is niet geheel duidelijk wat onder 'gebruikelijke voornamen' moet worden verstaan. Volgens de minister is het criterium 'min of meer algemeen gebruikelijk' (MO II, *Parl. Gesch. InvW 1*, p. 1053). Het is ook niet nodig dat er nog levende dragers van de voornaam zijn (idem). **Voorbeelden.** Zie voor enige voorbeelden van voornamen die in de rechtspraak al dan niet werden toegelaten: *Asser/De Boer 1** 2010/38 en *Vlaardingerbroek e.a.* 2017/2.4.2.

3. Ambtshalve geven van namen (lid 3). De aangever van het kind is niet verplicht om een voornaam te geven. In dat geval, én in het geval de ambtenaar de voornaam heeft geweigerd, geeft de ambtenaar het kind ambtshalve een of meer voornamen. Hij vermeldt dat uitdrukkelijk in de geboorteakte. **Geen beroep tegen weigering.** Tegen een weigering staat geen beroep open. Wel kan de aangever op grond van lid 4 de rechtbank verzoeken een wijziging van de voornaam te gelasten. Uit deze uitspraak blijkt dan tevens of de ambtenaar mogelijkerwijs ten onrechte de voornaam heeft geweigerd.